

THE ART OF CONSTRUCTING CHARACTERS IN *FIVE SPICE STREET* AND *LOVE IN THE NEW MILLENNIUM* BY CAN XUE

Le Chi Bao*, Pham Phuong Mai
Thu Dau Mot University

ARTICLE INFO		ABSTRACT
Received:	16/5/2025	Can Xue is a contemporary Chinese writer who strongly influences world literature. Her works have demonstrated the innovations of the Avant-garde literary movement, especially the artistic techniques. Using qualitative methods such as the interdisciplinary approach method and the poetics approach method, this study delves into exploring Tan Tuyet's art of character building through <i>Five Spice Street</i> and <i>Love in the New Millennium</i> to find the "key" to decode the messages and ideas in the writer's works. The research results show that the artistic characteristics of Can Xue's character building in these two novels are expressed in some aspects, such as blurring characters, and character life hypertrophy. Thereby, the author has expressed her unique, profound perception of people and reality in the modern/postmodern period. The article's results are also useful for the study of Tan Tuyet in general and the writer's works in Vietnam.
Revised:	04/9/2025	
Published:	04/9/2025	

KEYWORDS

Can Xue
Five Spice Street
Love in the New Millennium
Declearisation
Character life hypertrophy

NGHỆ THUẬT XÂY DỰNG NHÂN VẬT TRONG *PHỐ NGŨ HƯƠNG* VÀ *NHỮNG CHUYỆN TÌNH THỂ KỈ MỚI* CỦA TÀN TUYẾT

Lê Chí Bảo*, Phạm Phương Mai
Trường Đại học Thủ Dầu Một

THÔNG TIN BÀI BÁO		TÓM TẮT
Ngày nhận bài:	16/5/2025	Tàn Tuyết là nhà văn đương đại Trung Quốc có sức ảnh hưởng mạnh mẽ trên văn đàn thế giới. Các tác phẩm của bà đã thể hiện được những cách tân mới mẻ của phong trào văn học Tiên phong, đặc biệt là các thủ pháp nghệ thuật. Bằng các phương pháp định tính như phương pháp liên ngành và phương pháp tiếp cận thi pháp học, nghiên cứu này đi sâu vào khám phá nghệ thuật xây dựng nhân vật của Tàn Tuyết qua <i>Phố Ngũ Hương</i> và <i>Những chuyện tình thể kỉ mới</i> nhằm tìm kiếm "chìa khóa" để giải mã những thông điệp, tư tưởng trong các sáng tác của nhà văn. Kết quả nghiên cứu cho thấy nghệ thuật xây dựng nhân vật của Tàn Tuyết thể hiện ở hai phương diện chủ yếu: sử dụng thủ pháp mờ hóa nhân vật và phi đại đời sống nhân vật. Qua đó, tác giả đã thể hiện cảm quan, cái nhìn độc đáo, sâu sắc của mình về con người và hiện thực trong thời hậu hiện đại. Kết quả bài báo cũng sẽ là một tài liệu tham khảo hữu ích cho việc nghiên cứu về Tàn Tuyết nói chung và các sáng tác của nhà văn nói riêng ở Việt Nam.
Ngày hoàn thiện:	04/9/2025	
Ngày đăng:	04/9/2025	

TỪ KHÓA

Tàn Tuyết
Phố Ngũ Hương
Những chuyện tình thể kỉ mới
Mờ hóa
Phi đại đời sống nhân vật

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.12820>

* Corresponding author. Email: baolc.tdmu@gmail.com

1. Giới thiệu

Tàn Tuyết, tên thật Đặng Tiểu Hoa, là nhà văn đương đại Trung Quốc có số lượng tác phẩm được dịch sang tiếng nước ngoài nhiều bậc nhất hiện nay. Tuy nhiên, việc đọc Tàn Tuyết chưa bao giờ là dễ dàng. Tại Việt Nam, nữ nhà văn chỉ được biết đến qua một số ít tiểu thuyết như: *Hoàng Nê phố*, *Bảng láng trời xanh*, *Phố Ngũ Hương*, *Những chuyện tình thế kỉ mới*. Một trong những lí do khiến Tàn Tuyết được mệnh danh là “Kafka Trung Quốc” chính là ở sự đổi mới trong kĩ thuật tự sự của bà. Điều này làm cho tác phẩm của nhà văn trở nên “khó đọc” với công chúng. Vì thế, nghiên cứu về đặc điểm nghệ thuật trong tiểu thuyết của Tàn Tuyết hứa hẹn sẽ có nhiều ý nghĩa cũng như giá trị khoa học. Tuy nhiên, vì giới hạn của bài viết, chúng tôi chỉ đi sâu vào tìm hiểu đặc điểm nghệ thuật trong tiểu thuyết của nhà văn từ phương diện xây dựng nhân vật. Có thể nói, thế giới nhân vật trong tiểu thuyết của Tàn Tuyết vô cùng đa dạng và phức tạp, luôn thách thức cách lí giải của người đọc. Người đọc phải luôn gắn kết các sự kiện và chi tiết để nắm bắt ý nghĩa của các hình tượng nhân vật. Nhưng các ý nghĩa ấy cứ bị trượt đi trong vô vàn rối rắm. Và tất cả sự khó nắm bắt ấy được tạo nên bằng nghệ thuật xây dựng nhân vật độc đáo như thủ pháp mờ hóa, phi đại đời sống nhân vật.

Ở Việt Nam, các công trình nghiên cứu về Tàn Tuyết chưa thật phong phú, đa dạng. Một số công trình nổi bật có thể kể đến như: *Hành trình đi ra hải ngoại của nữ nhà văn đương đại Trung Quốc – Tàn Tuyết* [1] của Nguyễn Thị Mai Chanh, *Trải nghiệm cô đơn của độc giả khi đọc tác phẩm của Tàn Tuyết dưới lý thuyết tiếp nhận văn học* [2] của Nguyễn Thị Hồng Nhung và *Kiểu nhân vật mang “mặt cảm Oedipus” trong tiểu thuyết “Người tình cuối cùng” và “Những chuyện tình thế kỉ mới” của Tàn Tuyết* [3] của Trần Ngọc Bích. Ở Trung Quốc, tình hình nghiên cứu Tàn Tuyết có sự khởi sắc hơn so với Việt Nam. Một số bài viết tiêu biểu có thể kể đến như: 性别文化视阈下“五香街”的空间意象 (tạm dịch: *Hình tượng không gian trong “Phố Ngũ Hương” từ góc nhìn văn hóa giới*) [4] của 陈茜 (Chen Xi); 从自动书写到理念先行 – 残雪小说创作之转型研究 (tạm dịch: *Từ lối viết tự động đến quan niệm tiên phong – Nghiên cứu sự chuyển đổi trong tiểu thuyết của Tàn Tuyết*) [5] của 江涛 (Jiang Tao); 英语世界“残雪热”现象与机理考辨 (tạm dịch: *Nghiên cứu về hiện tượng và cơ chế của “con sốt Tàn Tuyết” trong phạm vi tiếng Anh*) [6] của 邵璐 & 李平艳 (Shao Lu và Li Ping Yan); 论残雪“黑暗地母的礼物”中的乌托邦建构 (tạm dịch: *Bàn về sự kiến tạo xã hội không tưởng trong “Món quà của đất mẹ” của Tàn Tuyết*) [7] của 张杨 (Zhang Yang); 从时间的模糊性到确定性 – 兼谈当代中国文学在日传播 (tạm dịch: *Từ tính bất định đến tính xác định của thời gian – Bàn về sự phổ biến của văn học đương đại Trung Quốc tại Nhật Bản*) [8] của 柳慕云 & 徐冰 (Liu Mo Yun và Xu Bing)... Nhìn chung, các công trình trên cho thấy Tàn Tuyết là một tác giả tài năng và việc tiếp cận tác phẩm của bà có thể xuất phát từ nhiều lí thuyết khác nhau, ở mỗi hướng tiếp cận lại có thể khai phá được các giá trị khác nhau. Vì vậy, nghiên cứu này mong muốn đóng góp một cách tiếp cận khác để bức tranh nghiên cứu về Tàn Tuyết thêm đa dạng, phong phú hơn.

2. Phương pháp nghiên cứu

Công trình nghiên cứu này được thực hiện bằng cách vận dụng các phương pháp định tính như phương pháp nghiên cứu liên ngành và phương pháp tiếp cận thi pháp học (nghiên cứu thi pháp tác giả và thi pháp nhân vật). Cụ thể, bài viết khảo sát các đặc điểm, biểu hiện của các nhân vật trong hai tác phẩm để từ đó nhận diện các đặc trưng trong cách thức xây dựng nhân vật của Tàn Tuyết. Bên cạnh đó, việc đặt tác giả, tác phẩm vào bối cảnh xã hội cụ thể cũng góp phần lí giải giá trị và ý nghĩa của hai tiểu thuyết *Phố Ngũ Hương* và *Những chuyện tình thế kỉ mới* từ góc độ nghệ thuật xây dựng nhân vật.

3. Kết quả và bàn luận

Phố Ngũ Hương và *Những chuyện tình thế kỷ mới* nằm trong bộ ba tác phẩm viết về đề tài tình yêu của Tàn Tuyết. Tác phẩm còn lại, *最后的情人* (tạm dịch: *Người tình cuối cùng*), chưa được dịch sang tiếng Việt. Trong đó, *Phố Ngũ Hương* là tác phẩm đầu tiên và *Những chuyện tình thế kỷ mới* là tiểu thuyết cuối cùng của bộ ba này. Vì thế, khi nghiên cứu về nghệ thuật xây dựng nhân vật trong hai tác phẩm này, chúng ta sẽ thấy được những nét chung trong cách khắc họa nhân vật của nhà văn. Tuy nhiên, dù nằm trong bộ ba, hai tiểu thuyết lại được sáng tác cũng như phản ánh, tái hiện những bối cảnh xã hội khác nhau. Đồng thời, qua hai tác phẩm này, chúng tôi còn thấy sự đổi mới trong ngòi bút của Tàn Tuyết. Đặc biệt là ở các thủ pháp nghệ thuật. Vì thế, tìm hiểu đặc điểm nghệ thuật xây dựng nhân vật của Tàn Tuyết qua *Phố Ngũ Hương* và *Những chuyện tình thế kỷ mới* hứa hẹn sẽ đem đến nhiều giá trị và ý nghĩa khoa học.

3.1. Sử dụng thủ pháp mờ hóa nhân vật

Mờ hóa là một trong những thủ pháp nghệ thuật tiêu biểu của văn học hậu hiện đại, đặc biệt là trong khắc họa nhân vật. Theo đó, “Người viết sẽ cố tình xóa mờ các đường viền (lịch sử, quan hệ,...), các đặc điểm cá biệt của đối tượng nhằm tạo cho độc giả cảm giác về sự mơ hồ, tối nghĩa” [9, tr. 126]. Như vậy, khi sử dụng thủ pháp mờ hóa nghĩa là nhà văn sẽ tiến hành phi cá thể hóa nhân vật, khiến cho họ dường như chỉ xuất hiện một cách thoáng qua, mờ ảo với vài đường nét tiêu biểu. “Về mặt nào đó mà nói, nếu nhân vật trong văn học tiền hiện đại, nhất là trong chủ nghĩa hiện thực, là tính cách, trong chủ nghĩa hiện đại là tâm lí thì trong chủ nghĩa hậu hiện đại là mờ mờ nhân ảnh” [10, tr. 68]. Nhân vật hiện lên “không được xác định về tính cách, tâm lí xã hội đã đành, mà cũng không được chú trọng về hoàn cảnh, nghề nghiệp, thậm chí là danh tính mà chỉ là một sinh linh biến ảo” [10, tr. 68]. Tóm lại, mờ hóa nhân vật là một thủ pháp mà ở đó nhà văn tiến hành tiết giảm tối đa các đặc điểm của nhân vật như: ngoại hình, lai lịch, nguồn gốc xuất thân,... biến nhân vật trở thành một “kí hiệu” không hơn.

Trong *Phố Ngũ Hương* và *Những chuyện tình thế kỷ mới*, thủ pháp mờ hóa được thể hiện ở việc tác giả giảm lược các đặc điểm chủ yếu để nhận diện nhân vật như: danh tính, ngoại hình và gốc gác.

Trước hết, các nhân vật trong hai tác phẩm đã bị Tàn Tuyết xóa bỏ tên – một đặc điểm giúp định danh con người trong cuộc sống. *Phố Ngũ Hương* có 61 nhân vật còn *Những chuyện tình thế kỷ mới* có 106 nhân vật. Với số lượng nhân vật lớn như thế, Tàn Tuyết cũng định danh họ bằng nhiều cách. Khảo sát hai tiểu thuyết, chúng tôi nhận thấy có sáu cách đặt tên nhân vật: đặt tên theo hình thức tên riêng thông dụng; đặt tên nhân vật theo công thức X + Tên/ Họ; đặt tên bằng kí hiệu chữ cái; đặt tên bằng đặc điểm ngoại hình; đặt tên bằng đặc điểm nghề nghiệp; đặt tên bằng đặc điểm của mối quan hệ. Có thể thấy, trong sáu cách định danh nhân vật đã kể trên, có đến bốn cách định danh theo kiểu mờ hóa. Bốn cách định danh ấy được minh họa trong Bảng 1.

Bảng 1. Thống kê các cách mờ hóa tên nhân vật trong “*Phố Ngũ Hương*” và “*Những chuyện tình thế kỷ mới*”

Cách đặt tên	Tác phẩm	
	<i>Phố Ngũ Hương</i>	<i>Những chuyện tình thế kỷ mới</i>
Định danh bằng kí hiệu chữ cái	10	-
Định danh bằng biểu thức miêu tả ngoại hình	8	3
Định danh bằng biểu thức miêu tả nghề nghiệp	11	37
Định danh bằng mối quan hệ	24	21
Tổng	53	61

Một trong những cách đặt tên nhân vật ấn tượng nhất trong tiểu thuyết *Phố Ngũ Hương* phải kể đến kiểu đặt tên bằng kí hiệu chữ cái. Trong tác phẩm này, có 10/61 (chiếm 1/6) nhân vật được đặt tên theo kiểu kí hiệu. Trong đó, phải kể đến hai nhân vật chính là X và Q. Các nhân vật phụ cũng được định danh như thế, chẳng hạn như: tiến sĩ A, tiến sĩ C, cô B, anh P,... Nhà văn còn gây khó khăn cho độc giả khi dùng đúng một chữ cái đặt tên cho nhiều nhân vật như: cô A, anh A, tiến sĩ A. Thậm chí, bà còn đặt trùng tên một nhân vật phụ với nhân vật chính (cô X) của tiểu

thuyết: anh X (*anh X khác với chồng của X*). Bằng cách đặt tên nhân vật như thế, Tàn Tuyết như giăng ra một mê cung thách thức người đọc khám phá nó. Bởi nếu không tinh ý, cẩn thận, độc giả rất có thể nhầm tên các nhân vật với nhau. Bằng cách xóa bỏ, giản lược tên của các nhân vật, Tàn Tuyết đã biến họ thành những kí hiệu chung chung không có bản sắc, căn tính cá nhân. Đây là dấu hiệu đầu tiên trong việc khuyết thiếu, biến dạng của con người thời hậu hiện đại. Các nhân vật không tên chỉ còn là những mã số, kí hiệu trong hệ thống nhân loại rộng lớn. Cái cá nhân đã hòa vào cái ta và đánh mất đi căn tính của chính mình. Họ chỉ như những “phóng thể” sống “lầm lỉ”, “buồn nôn” trong môi trường tập thể. Điều này, ta cũng bắt gặp trong nhiều tác phẩm của Kafka. Thông qua các sáng tác của mình, nhà văn Do Thái gốc Tiệp đã cảnh báo chúng ta về vấn đề đánh mất bản thể và rơi vào lối sống bầy đàn. Và biểu hiện đầu tiên là đánh mất đặc điểm cơ bản nhất để nhận diện một cá thể riêng biệt: cái tên.

Thủ pháp mờ hóa còn được thể hiện qua việc định danh nhân vật bằng các đặc điểm ngoại hình, nghề nghiệp hay mối quan hệ với nhân vật khác. Kiểu mờ hóa như thế này chiếm phần lớn trong hai tiểu thuyết. Trong *Phố Ngũ Hương*, có những nhân vật được gọi bằng các đặc điểm chung chung về ngoại hình (8/61 nhân vật) như: *bà lão neo đơn đội mũ nhung, cô què, cô da đen, người có đôi mắt biến hóa ba màu...* Có nhân vật được định danh bằng hành động, nghề nghiệp (11/61 nhân vật): *kẻ bám đuôi 1, kẻ bám đuôi 2, kẻ bám đuôi 3, anh chàng kéo than, thợ ảnh, trình sát,...* Và cũng có các nhân vật được định danh bằng mối quan hệ với nhân vật khác. Kiểu nhân vật này chiếm nhiều nhất trong tác phẩm (24/61 nhân vật), ví dụ như: *chồng cô X, vợ anh Q, chị đồng nghiệp X, em gái ruột X, người bạn thân thứ nhất của chồng X, anh họ bà lão neo đơn, đứa con chị đồng nghiệp, người yêu cũ cô què, cô bạn thân bốn mươi tám tuổi của quả phụ...* Nhưng dù được gọi bằng cách nào thì họ vẫn không có một cái tên cho riêng mình. Trong *Những chuyện tình thế kỉ mới*, như đã nói ở trên, dù không còn cách định danh nhân vật cụ thể bằng các kí hiệu chữ cái, nhưng thủ pháp mờ hóa tên nhân vật vẫn còn được thể hiện trong tác phẩm. Chẳng hạn, nhà văn vẫn gọi nhân vật bằng các đặc điểm ngoại hình, hành động như: *Kẻ Mất Ngủ, Kẻ Tổ Giác, Nhà Tiên Phong, Tóc Dài,...* Hay định danh nhân vật thông qua mối quan hệ với các nhân vật khác như: *mẹ A Ti, chồng Trà Hoa Nữ, bác trai Vi Bá,...* Có thể thấy, bằng cách định danh nhân vật qua đặc điểm chung chung về ngoại hình, đặc điểm nghề nghiệp xã hội, qua mối quan hệ,... Tàn Tuyết đã cho thấy con người cá nhân không thể sống mà tách khỏi cộng đồng. Trong hoàn cảnh cộng sinh, con người chỉ có thể lựa chọn: hoặc bị đánh mất căn tính của bản thân, hòa tan vào lối sống tập thể hoặc chống lại các quan niệm của cộng đồng để bảo toàn bản sắc cá nhân của mình. Lựa chọn nào cũng đầy đau khổ. Nếu chọn đánh mất căn tính thì họ sẽ trở thành những kí hiệu, mã số chung còn chống lại các quan niệm của cộng đồng thì mỗi cá nhân hiện sinh cũng sẽ cảm thấy mắc kẹt. Bởi họ vừa phải “vươn lên”, “dấn thân”, vùng vẫy để thoát khỏi cộng đồng, vừa cảm thấy cô đơn, sợ hãi khi phải một mình “chiến đấu” với nó. Và có lẽ, cũng từ đây, Tàn Tuyết đã âm thầm gợi mở cho chúng ta một “lựa chọn” khác khả dĩ và lạc quan hơn chăng: Vừa hòa hợp với cộng đồng, vừa giữ gìn căn tính của bản thân? Nhưng lựa chọn này thật không dễ dàng, đặc biệt trong thời đại hiện nay – thời đại mà các giá trị đạo đức, những chuẩn mực xã hội ít nhiều có sự đảo lộn, ranh giới giữa cái tốt – cái xấu, cái đúng – cái sai, cái thiện lương – cái xấu xa,... đang nằm trên những lằn ranh, đường biên bị mờ nhòe, bất định. Câu hỏi làm sao để hòa nhập mà không hòa tan đã trở thành một vấn đề nhức nhối của con người đương đại.

Tuy nhiên, mức độ mờ hóa tên nhân vật trong hai tác phẩm không giống nhau. Qua Bảng 1 có thể thấy, *Phố Ngũ Hương* có đến 53/61 (86,89%) nhân vật bị mờ hóa tên, còn *Những chuyện tình thế kỉ mới* chỉ có 61/106 (57,55%) nhân vật không có tên gọi cụ thể. Điều này cũng cho thấy sự chuyển đổi trong ngòi bút sáng tác của Tàn Tuyết. Nếu như hầu hết những nhân vật trong *Phố Ngũ Hương* đang đánh mất đi căn tính của bản thân, cam chịu lối sống bầy đàn (ngoại trừ cô X, anh Q – đôi tượng công kích của dân phố Ngũ Hương) thì phần lớn các nhân vật trong *Những chuyện tình thế kỉ mới* là những nhân vật “độc đáo”, riêng biệt. Họ ý thức được lối sống tập thể đơn điệu, ngột ngạt đang giết chết căn tính của mình và chủ động đấu tranh để thoát khỏi nó. Đồng thời, sự chuyển đổi trong bút pháp cũng cho thấy sự thay đổi trong nhận thức về hiện thực

của tác giả. Đó là sự chuyển biến từ việc phê phán hiện thực đến việc dẫn thân và chấp nhận hiện thực, tìm thấy trong hiện thực phũ phàng những mầm hi vọng về cuộc sống tốt đẹp.

Thủ pháp mờ hóa thứ hai chính là mờ hóa ngoại hình nhân vật. Trong *Phố Ngũ Hương*, những gì mà người đọc có thể hình dung về nhân dạng của nhân vật chỉ có thể là qua những cái tên chung chung phiếm chỉ như: quả phụ vạn người mê, cô què, anh thanh niên, bà lão neo đơn đội mũ nhung,... Chẳng hạn từ cái tên “quả phụ vạn người mê”, ta có thể hình dung nhân vật là một người phụ nữ có ngoại hình xinh đẹp. Nhưng đó cũng chỉ mang tính tương đối và ngoại hình ấy phải do chính độc giả tự tưởng tượng ra còn nhà văn thì không đề cập. Chỉ có hai nhân vật chính (cô X và anh Q) được nhà văn khắc họa ngoại hình, nhưng đó cũng chỉ là những nét mơ hồ, hư ảo. Chẳng hạn như ngoại hình của cô X được nhà văn khắc họa như sau: “Áy là một xế chiều mùa hè oi ả, ăn cơm xong, nhà nào nhà nấy đều ra ngồi bên vệ đường hóng mát. Chẳng mấy chốc mọi người trông thấy “hai luồng sáng trắng nhoáng lên”, một to một nhỏ, hệt như sao băng, tới trước mặt rồi họ mới ngỡ ngàng nhận ra cô X vận váy lụa trắng “toàn thân sáng rực”, còn bộ đồ trắng trên mình thằng bé con thì chẳng biết là chất liệu gì” [11, tr. 9]. Cô X xuất hiện với một ấn tượng cực mạnh, như “một luồng sáng”, “toàn thân sáng rực”, nhưng nhân diện cô như thế nào thì hoàn toàn mờ ảo. Các nhân vật trong tiểu thuyết *Những chuyện tình thế kỉ mới* cũng bị mờ hóa ngoại hình như thế. Xuyên suốt toàn bộ tác phẩm, độc giả sẽ rất ít khi bắt gặp được các chi tiết miêu tả về ngoại hình của các nhân vật. Và để hình dung ra họ, người đọc cũng chỉ có thể dựa vào một vài nhận xét của các nhân vật khác hoặc những nhận định về chính bản thân nhân vật. Chẳng hạn nhân vật Nguru Thúy Lan cho rằng “mình đang ở vào độ tuổi đẹp nhất của người phụ nữ”. Ngoài nhận định này, cùng với số tuổi ba mươi lăm của cô thì người đọc không có một thông tin gì về ngoại hình của Thúy Lan. Thậm chí, đến cả Vi Bá – người tình của Thúy Lan – cũng không nhận diện được cô: “Bây giờ Thúy Lan trong tâm trí anh giống như một người nhiều bộ mặt,…” [12, tr. 20]. Có thể thấy, bằng việc mờ hóa ngoại hình của nhân vật, Tàn Tuyết cũng đang cảnh báo về nguy cơ đánh mất bản thể, nhân dạng của con người. Xã hội thời hiện đại buộc con người phải sống với nhiều khuôn mặt, đảm nhiệm nhiều vai diễn. Thúy Lan (*Những chuyện tình thế kỉ mới*) cũng từng thừa nhận: “con người sở dĩ phải tạo ra những hình ảnh giả dối để đánh lừa người khác – bởi sự thật quá đáng sợ và quá khó để người khác có thể chấp nhận” [12, tr. 38]. Chính vì thế, việc khu biệt các nhân vật bằng ngoại hình trở nên rất mờ nhạt. Ngoài ra, việc không miêu tả ngoại hình dường như đang gửi gắm ý đồ của tác giả. Nhà văn như đang cài cắm kí hiệu và người đọc phải tiến hành giải mã các kí hiệu ấy. Độc giả buộc phải “đồng sáng tạo”, tự đọc, tưởng tượng ra nhân vật theo cảm nhận riêng của mình.

Thủ pháp mờ hóa còn thể hiện qua việc xóa bỏ gốc gác, lai lịch của các nhân vật. Vợ chồng X (*Phố Ngũ Hương*) vốn không phải là dân bản địa. Họ là dân di cư từ nơi khác đến để sinh sống. Nhưng đó là nơi nào thì không ai biết... Thậm chí, đến nghề nghiệp họ đã từng làm trong quá khứ cũng không rõ ràng: “nhà cô X vốn từ nơi khác chuyển đến *Phố Ngũ Hương*, vậy trước khi tới đây họ làm nghề gì? Trước câu trả lời này, cả hai đều kín như bưng tránh trả lời, bị gặng hỏi mãi mới cười đáp, “Bọn tôi nhật đồng nát ấy mà”” [11, tr. 33]. Trong *Những chuyện tình thế kỉ mới* cũng là cách mờ hóa lai lịch như vậy. Các nhân vật trong tiểu thuyết như Nguru Thúy Lan, A Ti, Long Tư Hương, Kim Châu, Vi Bá,... đều hiện lên một cách mờ ảo, rất khó xác định nơi ở, quê quán cũng như xuất thân của họ. Trước hết, tất cả các nhân vật ấy đều bị Tàn Tuyết làm nhòa xuất thân, quê quán. Không một địa danh nào được xác định rõ ràng, đặc biệt là khi nói về quê hương của họ. Chẳng hạn khi Vi Bá nhớ về quê thì trong kí ức của anh: “Anh đã về quê tổng cộng ba lần, đều là trước năm mười tuổi. Trong đầu anh có vô số câu hỏi như quê mình thực ra nằm ở đâu, bên ngoài khoảng sân là gì... Vậy quê anh ở nông thôn chăng? Cũng không đúng... Nhưng nếu nói quê nhà ở thành phố thì sao có được khoảng sân rộng mênh mông như cung điện kia?” [12, tr. 82]. Hàng loạt câu hỏi được Vi Bá đặt ra nhằm định vị quê hương của mình, nhưng tất cả đều không có câu trả lời bởi anh nào có biết cái hình hài quê hương ấy như thế nào? Tất cả những gì nhân vật có trong kí ức là cảm giác sốt sắng mỗi lần được về quê và cái bịt mắt mà bố anh bắt đeo vào trên mỗi chuyến đi: “Hay phải chăng vì anh luôn bị bịt mắt trên đường về, nên quê nhà mới có sức quyến rũ như vậy với anh” [12, tr. 82]. Nhân vật Nguru Thúy Lan cũng gặp

tình trạng giống Vi Bá. Quê hương đến và đi trong tâm trí cô một cách bất chợt, không thể nắm bắt hay níu giữ: “lúc bước ra khỏi cánh đồng lúa và quay đầu nhìn lại, cô thảng thốt nhận ra ngôi nhà cùng cây long não đã biến mất” [12, tr. 31]. Vì thế, ngay chính bản thân nhân vật đôi lúc còn hoài nghi về gốc gác của mình. Có thể thấy, nếu như các nhà văn khác xóa bỏ hoàn toàn gốc gác của nhân vật thì Tàn Tuyết chỉ làm nhòa nó đi. Các nhân vật trong sáng tác của Tàn Tuyết vẫn biết về nguồn gốc, quê hương của mình nhưng họ không thể xác định được nó. Quê hương chỉ tồn tại một cách hư ảo trong tâm trí, kí ức của họ. Vì thế, nó khiến các nhân vật day dứt, ám ảnh hơn bao giờ hết. Họ luôn phải lặn lội để tìm về với nguồn cội, căn tính của bản thân. Bên cạnh đó, cách mờ hóa quê quán của nhân vật cũng khiến người đọc trăn trở. Bởi lẽ, quê hương – suy cho cùng, chính là những gì thuộc về kí ức văn hóa, kí ức tập thể. Nhưng văn hóa Trung Quốc thường chỉ lưu trữ những gì tốt đẹp và ca ngợi về mình, ít khi nhận trách nhiệm về những sai lầm trong lịch sử. Có vẻ vì thế mà chỉ những ai bị bịt mắt mới thấy được vẻ đẹp của quê hương, còn nếu mở mắt sẽ nhận thấy những hạn chế cùng những mâu thuẫn tiềm tàng. Và có lẽ vì những trăn trở đó mà tác phẩm của Tàn Tuyết đã vượt mình khỏi biên giới Trung Quốc và được đón nhận rộng rãi trên thế giới, đặc biệt là ở phương Tây.

Tóm lại, thủ pháp mờ hóa nhân vật trong *Phố Ngũ Hương* và *Những chuyện tình thế kỉ mới* được biểu hiện thông qua việc tác giả giản lược các đặc điểm của nhân vật như danh tính, ngoại hình, gốc gác. Phải chăng, Tàn Tuyết đã thể hiện cảm quan của mình về sự đổ vỡ của thế giới và hơn hết là sự tan rã trong bản thể của con người? Bằng cách trừu tượng hóa, kí hiệu hóa nhân vật, nhà văn đã phần nào cho thấy con thời hậu hiện đại dễ đánh mất bản sắc cá thể, dễ lặn vào những đặc tính loại hình của đám đông. Còn những cá nhân hiện sinh dù đã nhận thức được thực tại ngột ngạt, tù túng và bắt đầu “dấn thân” để “cứu vớt” căn tính của mình tất yếu sẽ khó tránh khỏi những thương tổn tinh thần. Đó là sự khủng hoảng trong hành trình “tầm căn”, tìm lại bản sắc thật sự của mỗi con người và ý nghĩa tồn tại của bản thân.

3.2. Phi đại đời sống nhân vật

Một trong những đặc điểm nổi bật trong tiểu thuyết của Tàn Tuyết thể hiện ở chỗ nhà văn đã xây dựng được một thế giới nhân vật đồ sộ, có khả năng bao quát được hiện thực đời sống: *Phố Ngũ Hương* có hơn 60 nhân vật, còn *Những chuyện tình thế kỉ mới* thì hơn 100 nhân vật. Thay vì chỉ tập trung vào nhân vật chính và một số ít nhân vật phụ xung quanh thì Tàn Tuyết lại chọn cách phi đại đời sống nhân vật bằng cách mở rộng mối quan hệ của các nhân vật chính. Bằng cách đó, tác giả đã đem đến cho độc giả một bức tranh chân thực về cuộc sống Trung Quốc thời hiện đại.

Trước hết, qua việc khảo sát hệ thống nhân vật trong hai tác phẩm này, chúng tôi nhận thấy nhà văn đã đem đến cho độc giả một bức tranh về xã hội đa dạng, phong phú với nhiều nhân vật thuộc đủ mọi tầng lớp: từ trí thức cho đến người lao động, từ công chức nhà nước đến tiểu thương... Trong hai tác phẩm, Tàn Tuyết đã tạo nên một xã hội thu nhỏ với nhiều ngành nghề. Chẳng hạn như trong *Phố Ngũ Hương*, chòong của X làm nghề bán đậu rang, mẹ Kim thì chuyên thu mua sách cũ, Chu Tam Kỳ làm nghề bán tạp hóa, hai trình sát theo dõi X, bọn thợ ảnh... Còn trong *Những chuyện tình thế kỉ mới*, bộ mặt xã hội còn phong phú, đa dạng hơn nhiều với: cảnh sát (Tiểu Hạ), giám ngục (Viên Hắc, lão Dương, Phi Hà), thợ sửa điện (Tiểu Ngũ), chuyên gia giám định đồ cổ (lão Vưu), tài xế (nhân vật tên Cố), người chăn lợn, nhân viên phục vụ quán ăn, nhân viên phục vụ quán cà phê, bà lão bán hoành thánh, quán ốc xường thiết bị dạy học, quán ốc nhà máy sản xuất thiết bị đo đạc, bậc thầy khí công, chủ biên tạp chí (Hồ Qua), thợ nguội chuyên tạo khuôn (Thiên), ca sĩ opera (Trà Hoa Nữ), ngư dân đánh cá (bác Cố), học sinh (Tiểu Vy, Tiểu Thanh,...), nhân viên thường trực nhà máy (Hồng Thăng), chủ sòng bạc pachinko, tên trùm buôn thuốc phiện (A Viện), lão già kinh doanh xi măng giả (lão Vĩnh), băng đảng xã hội đen, tù nhân (lão Chương, lão Lộ,...),... Bằng cách xây dựng thế giới nhân vật rộng lớn như trên, Tàn Tuyết đã tái hiện lại hiện thực cuộc sống trong từng giai đoạn gắn với mỗi tác phẩm. *Phố Ngũ Hương* có thể xem là Trung Quốc thu nhỏ trong thời kì Cách mạng Văn hóa. Thời kì ấy được thể hiện trong tác phẩm rất rõ thông qua hình tượng nhân vật đám đông – người dân *Phố*

Ngũ Hương. Dân phố Ngũ Hương chỉ thích bàn luận về các vấn đề trọng đại của đất nước như: pháp luật, cải cách,... hay trào lưu hiện đại như chụp ảnh. Họ thờ ơ và không quan tâm đến vấn đề của X nhưng thực chất lại rất để ý, nhưng nguyên nhân dân trên phố chú ý đến X chẳng phải là vì X ngoại tình với Q mà thực chất là do cô là dân nhập cư. Họ phải để ý, quan sát, thậm chí là theo dõi gia đình X để đảm bảo gia đình cô tuân thủ đúng luật lệ của con phố này. Điều này khiến ta liên tưởng đến gia đình của Tàn Tuyết cũng từng bị theo dõi, giám sát như thế trong thời kỳ Cách mạng Văn hóa. Đây cũng có thể xem là những chấn thương tinh thần của Tàn Tuyết. Hình ảnh của cuộc Cách mạng Văn hóa còn được thể hiện qua giai cấp tinh anh của con phố trong tác phẩm. “Giai cấp tinh anh” là những người có trí thức và năng lực trong phố. Hai nhân vật đại diện cho giai cấp tinh anh xuất hiện trong tác phẩm là tiến sĩ A và tiến sĩ C. Họ cùng nhau bàn luận về vấn đề của cô X. Nhưng cuối cùng mỗi người đưa ra một ý kiến, nhưng về thực chất chẳng liên quan gì mấy đến vấn đề đang bàn luận. Có thể nói, họ như những trí thức “rơm” trong thời Cách mạng Văn hóa – những người chỉ biết hô hào nhưng chẳng thể làm được gì.

Tác phẩm *Những chuyện tình thế kỉ mới* cũng xây dựng một thế giới đời sống rộng lớn nhưng hướng tới một bối cảnh không gian khác. Tác phẩm được xây dựng trong bối cảnh Trung Quốc bước vào thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa với sự xuất hiện của hàng loạt nhà máy. Điều này phản ánh rõ thông qua các nhân vật chính – hầu hết đều là những người công nhân hoặc từng làm công nhân như: Vi Bá – công nhân nhà máy sản xuất xà phòng; Thúy Lan – công nhân nhà máy sản xuất thiết bị đo đạc; A Ti, Long Tư Hương, Kim Châu, Ngân Tử, Tiểu Yên,... – những công nhân nhà máy dệt sợi bông. Qua các nhân vật này, Tàn Tuyết cũng phản ánh phần nào mặt trái của quá trình công nghiệp hóa: Hàng loạt người phụ nữ phải chịu cảnh bóc lột, sống một cuộc đời tù túng, ngột ngạt trong các xưởng, nhà máy. Kim Châu đã nhiều lần nói đến điều này: “Ôi, sợi bông, sợi bông! Cô biết trong lá phổi của tôi có bao nhiêu sợi bông hay không? Suốt hai mươi năm... Những sợi bông ấy kết thành vô số hạt nhỏ dính chặt vào lá phổi. Chúng tôi khó khăn lắm mới sống đến hôm nay” [12, tr. 46]. Không chỉ vậy, công nghiệp hóa, hiện đại hóa còn có nguy cơ làm mất đi bản sắc dân tộc, nguồn gốc của con người. Các nhân vật như Vi Bá, A Ti, lão Chương đã cho thấy rõ điều này. Họ có quê hương nhưng lúc nào cũng trăn trở tìm kiếm và sợ lạc mất nó. Lão Chương – một người tù nhân đã phải tìm kiếm quê hương từ lúc ông ta mười lăm tuổi, nhưng mãi vẫn chưa thể tìm thấy: “Chả giấu gì mày, từ năm mười lăm tuổi tao đã đi tìm quê hương của mình. Không ai nói cho tao biết nó ở đâu, tao chỉ có thể đi tìm dựa vào một vài manh mối mơ hồ. Nhiều năm trôi qua gần như vô vọng” [12, tr. 227].

Dù phản ánh hai bối cảnh xã hội khác nhau, song, cả hai tiểu thuyết đều tập trung vào những con người thuộc tầng lớp bình dân, con người lao động thuộc các tầng lớp thấp trong xã hội (người công nhân, những người phục vụ, tài xế, chủ tiệm tạp hóa,...). Thậm chí, nhà văn còn không ngần ngại đề cập tới cả những con người “dưới đáy xã hội”, “bên lề xã hội” như: các cô gái hành nghề mại dâm, tên trùm buôn lậu, xã hội đen,... Chính vì thế, tiểu thuyết của Tàn Tuyết dù chứa đựng nhiều yếu tố huyền ảo, huyền hoặc khiến cho các độc giả khó tiếp cận nhưng không hề xa rời cuộc sống. Hơn hết, tác phẩm của nhà văn chính là hơi thở của cuộc sống gắn với những con người bình thường trong xã hội. Cái đặc biệt trong tác phẩm của Tàn Tuyết còn ở chỗ nhà văn đưa các nhân vật vốn bị “xã hội khinh miệt, ruồng bỏ” vào trong tác phẩm của mình, nhưng chưa bao giờ bà đánh giá, nhận xét về họ. Nhà văn nhường lại quyền đánh giá cho độc giả. Các nhân vật tốt hay xấu, thiện hay ác đều phụ thuộc vào cảm quan của người đọc.

Từ hai bối cảnh xã hội được phản ánh trong hai tiểu thuyết này cũng có thể thấy được sự chuyển đổi trong ngòi bút của Tàn Tuyết. Trước hết, phạm vi phản ánh hiện thực đa dạng, phong phú hơn. Nếu ở *Phố Ngũ Hương*, hiện thực được phản ánh chỉ gói gọn trên con phố, thì đến *Những chuyện tình thế kỉ mới*, nhà văn đã mở rộng không gian phản ánh: từ nông thôn cho đến thành thị. Cuộc sống nông thôn cũng vô cùng phong phú với quê của Thúy Lan, huyện Sào, núi Lê... Ở thành phố, Tàn Tuyết đi sâu vào khám phá từng góc ngách nhỏ như: những con hẻm tối tăm, các quán ăn, quán cà phê phong cách Grunge, nhà hát, tầng hầm, khách sạn suối nước nóng... Từ sự chuyển biến trong cảm quan hiện thực, nhà văn cũng cho thấy sự thay đổi trong đề tài phản

ảnh. Trong tiểu thuyết *Phố Ngũ Hương*, tác giả tập trung phản ánh vấn đề trong Cách mạng Văn hóa, một đề tài quen thuộc trong những sáng tác đầu tay của Tàn Tuyết với những tác phẩm như: *Bọt xà phòng trên mặt nước bản, Hoàng Nê phố,...* Từ đó, nhà văn phê phán, châm biếm những chế độ đã áp bức người dân, đẩy họ vào cuộc sống khó khăn. Tuy nhiên, đến với những sáng tác sau này, đặc biệt là *Những chuyện tình thế kỉ mới*, Tàn Tuyết đã đi sâu vào đời sống con người, khám phá cõi sâu thẳm trong tâm hồn họ. Nhà văn không còn khuynh hướng phê phán hiện thực gay gắt mà đã chuyển trọng tâm vào khám phá bản chất con người. Hiện thực trong tác phẩm chỉ còn là những hiện tượng bên ngoài, còn đời sống thực sự là đời sống nội tâm của các nhân vật. Tàn Tuyết đã “mượn” cái hiện thực bên ngoài ấy để phản ánh hiện thực bên trong của con người. Bởi con người không thể tồn tại tách khỏi cuộc sống thực tế. Chính vì thế, phạm vi của hiện thực cuộc sống càng to lớn, phong phú thì đời sống nội tâm của con người càng được phản ánh đa dạng, sinh động. Và như thế, độc giả vừa có thể khám phá bối cảnh xã hội được phản ánh trong tác phẩm một cách toàn diện, vừa có thể tìm hiểu đời sống nội tâm của con người một cách đầy đủ.

4. Kết luận

Bài báo đã nghiên cứu nghệ thuật xây dựng nhân vật trong tiểu thuyết của Tàn Tuyết qua *Phố Ngũ Hương* và *Những chuyện tình thế kỉ mới*. Qua tìm hiểu, chúng tôi nhận thấy hai thủ pháp chủ yếu được nhà văn dùng để xây dựng nhân vật là: sử dụng thủ pháp mờ hóa nhân vật và phi đại đời sống nhân vật. Bằng thủ pháp mờ hóa, Tàn Tuyết đã khiến cho các nhân vật trở thành một kí hiệu chung chung, không đặc điểm nhận dạng. Tác giả còn đặt họ vào một hiện thực rộng lớn, đa dạng, song, các mối quan hệ của họ lại bị đứt gãy. Từ đó, các nhân vật trong tiểu thuyết của nhà văn luôn luôn cô đơn, day dứt và không ngừng truy tìm căn tính của chính mình. Thế nhưng, trong hai tác phẩm, ta thấy vẫn ngời lên ánh sáng của tinh thần nhân văn cao đẹp: Khát vọng “vươn lên”, “dấn thân” để sống cho ra sống với bản sắc và căn tính cá nhân của mình. Đặc biệt, các nhân vật nữ như: cô X (*Phố Ngũ Hương*), Ngưu Thúy Lan, Long Tư Hương, Kim Châu, A Ti, Tiểu Viên (*Những chuyện tình thế kỉ mới*) chưa bao giờ thôi khao khát một cuộc sống tự do, độc lập với tình yêu chân thành, nồng nàn. Có thể nói, họ chính là những bản sao của Tàn Tuyết – một con người luôn khao khát được sống trong tình yêu thương với những giá trị cao quý của chính mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] C. T. M. Nguyen, "The journey to "go global" of the contemporary Chinese woman writer Can Xue," *HNUE Journal of Science*, vol. 66, no. 3, pp. 3-11, 2021.
- [2] N. T. H. Nguyen, "The loneliness experience of audiences when reading Can Xue's works from a perspective of literary perception," *HUNE Journal of Science*, vol. 67, no. 1, pp. 11-22, 2022.
- [3] B. N. Tran, "The character type with "Oedipus complex" in the novel "The Last Lover" and "Love in the New Millennium" by Can Xue," February 26, 2025. [Online]. Available: <https://lyluanphebinh.vn/tin-tuc/van-nghe-nuoc-ngoai/3196/kieu-nhan-vat-mang-%E2%80%9Cmac-cam-oedipus%E2%80%9D-trong-tieu-thuyet-nguoi-tinh-cuoi-cung-va-nhung-chuyen-tinh-the>. [Accessed July 11, 2025].
- [4] C. Xi, "The Spatial Image of "Wuxiang Street" from the Perspective of Gender Culture," *Journal of Sanming University*, vol. 35, no. 5, pp. 57-61, 2018.
- [5] J. Tao, "From Automatic Writing to Concept First: Research on the Transformation of Can Xue's Novels," *Journal of Human University of Technology (Social Science Edition)*, vol. 22, no. 6, pp. 77-82, 2017.
- [6] L. Shao and Y. P. Li, "The English-world "Fever" for Can Xue's Novels: Critical Reflections and Point of View," *Journal of Foreign Language*, vol. 47, no. 6, pp. 81-89, 2024.
- [7] Y. Zhang, "The Study on the Construction of Utopia in Can Xue's Novel "The Gift of the Earth Mother"," *Journal of Pingdingshang University*, vol. 33, no. 4, pp. 38-43, 2018.
- [8] Y. M. Liu and B. Xu, "From Ambiguity to Certainty of the Time Sequence," *Foreign Language Research*, vol. 200, no. 1, pp. 122-126, 2018.
- [9] B. H. Le, *Postmodern Literature*. Ho Chi Minh City General Publishing House, 2019.
- [10] L. Phuong, *Postmodern Literature Theory*. University of Education Publisher, Hanoi, 2011.
- [11] X. Can, *Five Spice Street*. Ho Chi Minh: Vietnam Women's Publishing House, 2024.
- [12] X. Can, *Love in the New Millennium*. Ho Chi Minh: Vietnam Women's Publishing House, 2022.